

Med

LUST &

fägring stor

Ymna

med Mia Marin

Dirigent Johanna Thür

Med lust & fägring stor

Visor sjungna och traderade av kvinnor genom flera århundraden. Även visor som alldeles nys kommit till världen. Vi har skapat ett musikaliskt collage över kvinnors vardag, med musik för arbete, andakt och fest.

Folkliga koraler, vallvisor, arbetsvisor, kärleksvisor och vaggvisor - alla utvalda och gestaltade av min kör Ymna, i mina arrangemang och i samspel med Mia Marins improvisationer på fiol. Att arrangera dessa melodier för kör är naturligtvis något som avviker från traditionen. Melodierna har sjungits enstämmigt. Men i ny gestalt kan de bli levande på ett nytt sätt. Musiken rymmer både skönhet, glädje, värme, längtan, sorg och tröst.

Med denna skiva har vi velat lyfta fram de kvinnliga traditionsbärarna. Den utvalda musiken är därför i hög grad upptecknad efter kvinnliga traditionsbärare, eller komponerad av kvinnliga musiker och sångare. Vi har även försökt samla information om dessa upphovspersoner, eftersom kvinnor som traditionsbärare är knapphändig dokumenterade och sällan omnämnda. Kvinnorna sjöng i sin vardag för sina döttrar och söner. I många fall har mödrarnas musicerande haft stor betydelse för våra framstående spelmän och deras musik.

Johanna Thür, augusti 2018

Ymna är en kreativ och engagerad damkör bestående av ett trettiotal sångare, som framför sin repertoar med en unik klang och lyhördhet för både tradition och samtid. Huvuduppdraget är förlagt till Hagakyrkan i Göteborg, där Ymna sjunger regelbundet i gudstjänster och konserter. Parallellt arbetar kören även med olika projekt och fristående konsertprogram. Repertoaren är bred, men med fokus på tonsättningar av kvinnor från tidig renässans till nutid samt folkmusik. Följande körsångare medverkar på skivan:

S1: Tove Adelsköld, Elin Andersson, Moa Dalkvist, Jeanette Granat, Gabriella Josefsson, Cecilia Linderöth, Camilla Molin, Karin Mossenmark, Lotta Tunbjörk

AR: Sara Aldén, Helena Andersson, Emma Eles Bohlin, Eva-Karin Gotting, Sara Hansen, Frida Norberg, Karin Peters

S2: Ida-Maria Ellström, Anna Gillblom, Annie Gjers, Kajsa Lindvall, Karin Obermüller, Anna Rudolfsson, Helena Sandgathe, Helena Strand

A2: Paulin Broman, Cathrine Fernlöf, Maja Hjertberg, Ulrika Hörnell Wiberg, Åsa Röstell, Anna Sjösvärd, Linda Svensson

Johanna Thür leder Ymna, som hon grundade 1997, och är verksam som organist, cembalist och körledare i Haga församling i Göteborg. Hon har studerat för bland andra Johannes Landgren (orgel) och Gunnar Eriksson (körledning) vid Högskolan för scen och musik i Göteborg, samt för Marie-Louise Langlais (orgel) vid Conservatoire Supérieure de Paris. Johannas vokala instrument är Ymna och hon skriver kontinuerligt nya arrangemang för kören, varav en del finns utgivna på Bo Ejeby Förlag.

Mia Marin är ett välkänt namn på den svenska folkmusikscenen och hennes konsert- och kursverksamhet runtom i världen är omfattande. Förutom i band som MP3, Blåferdi och Marin & Roswall så spelar hon även tillsammans med exempelvis Lena Willemark, Sofia Karlsson och Ulrika Bodén. Hennes spel är känt för sitt dansanta och medryckande sväng. Tillsammans med Ymna har hon tidigare medverkat i flera konserter och på skivan Allt för vår ljusa stjärna.

1. Ära ske Gud

Text: K. Hubert (före 1540)/A. Frostenson (1977)

Musik: sv. psalm 543a - från Wittenberg (1541), bygdemelodin - trad. Dalarna nedtecknad av Daniel Danielsson

Arr: Johanna Thür, samt fiolimprovisationer av Mia Marin

Medverkande: Ymna och Mia Marin (fiol)

I arrangemanget vävs en bygdemelodi från Dalarna, koralen *Ära ske Gud*, samman med första versen i den svenska psalmen 543a) *I dig o Herre Jesus kär*. Texten till bygdemelodin är samma som psalmens fjärde vers. Texten *Ära ske Gud* finns i liturgin som ett fast

Daniel Danielsson, f. 1867 i Åmål, Dalsland, d. 1940 i Filipstad, Värmland. Folkmusikinsamlare och violinist. Representerade Värmland och Dalsland som hedersledamot i Västsvenska folkminnesföreningen. Han upptecknade folkmusik under första delen av 1900-talet, mestadels i sydvästra Sverige. Förkortade ofta sitt namn till Dan. Danielsson.

återkommande moment i mässans ordinarium. Under århundraden har den sjungits varje söndag i våra svenska kyrkor.

*I dig, o Herre Jesus kär,
mitt enda hopp jag äger.
Min vän, min tröstare du är.
Din tröst allt ont uppväger.
Från världens skapelse tills nu
ej någon annan finns än du
som i allt trångmål hjälp kan ge.
Till dig jag ber.
Du ensam allting vet och ser.*

*Ära ske Gud som från sin tron
till oss i nåd ser neder,
och Jesus Krist, hans ende Son,
som för oss alla beder,
och Anden, hjälparen, som lär
vad kärlek, rätt och sanning är.
Du är vår frid, Treenighet,
vår salighet
här nu och i all evighet.*

2. Sjung i stilla morgonstunder

Text: Ingrid Brännström (sv. översättning)

Musik: trad. Telemark, Norge efter Ingrid Brännström

Arr: Johanna Thür

Medverkande: Ymna

Denna vackra koralmelodi lärde sig Ymna av Ingrid Brännström våren 2013. Ingrid har den i sin tur efter den norska folksångerskan Torhild Ostad.

*Sjung i stilla morgonstunder,
sjung Gud Fader lov och pris.
Se han gör på nytt de under,
kallar fram ur mörker, ljus.
Se hans sol allt skapt förgyller,
allt med liv och lousång fyller.
Se hans kärlek ler i skyn,
se hans nåd var morgon ny.*

*Du som skapar sol och stjärna,
jag vill sjunga tack och lov
att om mig du ville värna
medan jag i mörker sov.
Lys och led oss, ljuset Fader
tills vår sol i graven glöder.
Väck oss så till morgon ny,
dag med solsken oppi sky.*

3. Polska efter Christina Magdalena Bruun

Musik: trad. efter Christina

Magdalena Bruun

Medverkande: Mia Marin (fiol)

Christina Magdalena Bruun sjöng sånger för sin son, flöjtisten Johan Jacob, vilka senare nedtecknades. Det här är en av de bevarade polskorna, med härligt dansant melodi.

Ingrid Brännström, f. 1962. Bor i Göteborg. Folksångerska, pedagog och frilansande musiker. Sjunger bland annat i vokalkvartetten Tetra och i trion Markatta Musikteater, där hon också spelar dragspel och slagverk. Undervisar i skapande verksamhet och världsmusik på Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet.

Christina Magdalena Bruun, f. 1792 i Lund, Skåne, d. 1868. Bodde i Särslöv öster om Malmö, var gift med landsfiskal Andreas Bruun och mor till åtta barn. Den skånske spelmannen Johan Jacob Bruun var hennes son. Han hade många visor efter sin mor och spelade även en del av hennes sjungna visor.

4. Vaggvisa från Älvdalen

Text och musik: trad. efter Bälter Selma Hansback

Arr: Johanna Thür, samt fiolimprovisationer av Mia Marin

Medverkande: Ymna och Mia Marin (fiol)

Bälter Selma Vendela Hansback, f. 1912, d. 1982. Bodde på Åsen i Älvdalen, Dalarna. Gift med Olov Valter Hansback.

Karin Mossenmark i Ymna bidrog med denna vackra melodi när kören samlade ihop visor till det konsertprogram som så småningom resulterade i denna skiva.

Långt bort i skogen bland mossiga bergen ligger en koja från världsbullet skild.

Lammena, lammena, lammena mina små, där finns den vännen jag aldrig lämna må.

5. Så väva vi vadmal & Skylift

Text: Så väva vi vadmal - trad. efter Elin Bengtsson och Anna Andersson

Musik: Så väva vi vadmal - trad. efter Elin Bengtsson och Anna Andersson, Skylift - Eva-Karin Gotting

Arr: Eva-Karin Gotting och Gabriella Josefsson

Medverkande: Ymna samt Eva-Karin Gotting (fiol), Gabriella Josefsson (fiol) och Mia Marin (fiol)

Visan *Så väva vi vadmal* hittade Eva-Karin Gotting i Ymna på en raspig inspelning hos Dialekt-, namn- och folkminnesarkivet i Göteborg. Här vävs denna arbetsvisa ihop med en

nutida arbetslåt: Eva-Karins vals
Skylift. Den kom till på hög höjd en
varm sommardag under målning av

Elin Bengtsson, f. 1907 på Öckerö
i Göteborgs skärgård, d. 1993.
Föräldrarna var från Björkö och
Elin hade tre syskon. Pappan var
fiskare. Mamman sjöng mycket och i
hemmet fanns en orgel. Elin hade en
handskriven visbok och antecknade
andras visor.

Anna Andersson, f. 1910 på Bohus-
Björkö i Göteborgs skärgård, d. 1997.
Anna hade en affär. Mamman arbetade
på lantbruk, pappan var fiskare. Det var
ett musikaliskt hem, föräldrarna sjöng
mycket och pappan köpte tidigt en
orgel. Anna lärde sig noter av sina äldre
syskon och spelade mycket på gehör.
Hon hade ännu kvar orgeln då hon
sjöng in sina visor för Dialekt-, namn-
och folkminnesarkivet i Göteborg
(DAG) 1986.

Eva-Karin Gotting, f. 1986 i Jönköping,
Småland. Bor i Göteborg och Köttkulla.
Barnsjuksköterska och musikanter.
Medlem i Ymna.

en faluröd husvägg. Så vävs också
tider samman. Ord som solvöga inom
vävtekniken skrivs ut ur Svenska
Akademiens ordlista och ordet
skylift läggs till. Tiden går, ord växlas,
musiken består.

*Så väva vi vadmal,
så slå vi tillsammans,
och väva vadmal
och slå tillsammans
och låta skälet gå rätt.*

*Så spola vi tutor,
så väva vi rutor,
och spola tutor
och väva rutor
och låta skottspolen gå.*

*Så stampa vi vadmal,
så slå vi tillsammans,
och stampa vadmal
och slå tillsammans
och låta dansen gå lätt.*

6. Mammans födelsedagspolska

Text och musik: Eva Rune

Arr: Gabriella Josefsson, Eva-Karin Gotting och Mia Marin

Medverkande: Ymna samt Eva-Karin

Gotting (fiol), Gabriella Josefsson (fiol) och Mia Marin (fiol)

Denna visa skrev sångerskan Eva Rune till sin mamma på hennes födelsedag 2004, med en blinkning till hennes stora intresse för naturen. Eva lärde ut visan till Ymna våren 2017.

Eva Rune, f. 1970 i Falun, Dalarna.

Var länge bosatt i Göteborg, bor nu i Grycksbo utanför Falun. Sångerska, kompositör och pedagog, utbildad vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. En av Sveriges mest anlitade solister inom folkmusik. Erfaren musiker och sånglärare med internationell karriär, har turnerat både solo och med ensembler.

Gullviva och daggkäpa och kruståtel och ängsviol. Bläcklocka och kråkvicker och låsbråken och vildlin.

Yrväder och busfrö, skogskovall och ekorrhör, det ska du få, min hjärtans kär.

7. Farängladagen

Musik: Mia Marin

Medverkande: Mia Marin (fiol)

Farängladagen (alt. änglafardagen) inföll oftast på Trettondagen och namnet kommer av att man trodde att ens döda familjemedlemmar var med vid julfirandet och sedan for tillbaka till himlen. Den här polskan är en gåva till en älskad faster, i en svår tid.

8. Vagga vyssa litet barn

Text och musik: Fiskeskärsmelodin i varianter - efter Johanna Thür, Johannes Engdahl, Judit Hansson, Hilda Andersson, Ann-Marie Milton och Annie Eriksson (i den ordning som texterna presenteras nedan), Vyssa nanna barnet - efter Emma Nordgren till trad. melodin Molltoner från Norrland, Värvindar friska (Molltoner från Norrland) med text av Julia Christina Nyberg "Euphrosyne"

Arr: Johanna Thür, samt fiolimprovisationer av Mia Marin

Medverkande: Ymna och Mia Marin (fiol) samt solisterna Anna Gillblom, Karin Mossenmark och Camilla Molin

Fiskeskärsmelodin är en vandringsmelodi som har fått sitt namn av den mest kända svenska varianten (*Ro, ro till Fiskeskär*). Melodin kom troligen till Sverige under 1700-talet och förekommer i hela landet. Den sjöngs på den tiden över hela Europa av både bönder, borgare och adel. Melodin är mycket populär som vaggvisa och har sjungits med ett oändligt antal texter och varianter. Det här arrangemanget är baserat på några utvalda varianter.

Johanna beskriver det såhär: "Detta arrangemang har jag tillägnat min älskade dotter Signe, som jag vaggade på armen många och långa gråtnätter när hon var nyfödd. Att vandra med ett litet barn på armen, timma efter timma, natt efter natt, kan försätta oss i ett tillstånd av trance. Detta återges här, med Fiskeskärsmelodin som flätas i olika varianter, varav några från mina mödernesocknar Eggby och Essunga i Västergötland. I arrangemangets andra hälft hörs den välkända melodin Värvindar friska, först med Emma Nordgrens textvariant och sedan med delar av originaltexten."

*Vagga vyssa litet barn, inte gråta mera.
Liten hand och liten kind,
lilla fina dockan min, inte gråta mera.*

*Jag ska sjunga en visa för dig,
den ska handla om katten.
Katten leker med sin romp å får inte fatt'en.
Katten sprang, rompen slang,
å så sprang ho på e' spång,
å så datt ho i bäcken.
Husch, dä va' vatten sa katten.*

Katten hoppa opp igen, satte sig på en sten
i solesken å slicka både romp å ben.

Å denna visa va'nte lång,
jag tror jag kan sjunga'na än en gång:

Katten sprang, rompen slang...

Ekorr'n gick på änga å slådde,
å då må du tro att han snörde¹.

Kaja raka å kråka ho drog,
å lelle grå Pissen han körde.

Kling, klang i bjälla å långt nol i fjälla
för där galer göken å där vaxer löken
å där sprenger duva med gule band i luvva
där sprenger fåra med gule band i håra
å där ligger kråka på barsång².

Där satt en fågel i päreträ,
han sjongde så vackra viser.

Lelle fågel, sjong inte så,
lellen söver nog ändå
å slepper å smaka på riset.

Tusse lulla litet barn,
sôv i ro du lella.
Far har rest till Örebro,
köper gôssen gulllesko,
gulllesko mä spanne,
för gôssen ska sôva så länge.

1 skynda sig

2 sång av granris

Johannes Engdahl, f. 1914 i Nössemark, Dalsland, d. 2001. Lantbrukare. Var bosatt på gården i Rölanda som föräldrarna köpte 1924.

Judit Hansson, f. 1957 i Nössemark, Dalsland. Uppväxt med musikaliska föräldrar och två äldre syskon. Mamman arbetade inom vården och pappan på sågverk och som chaufför. Barnen fick lära sig spela gitarr. Judit har sjungit i kör i hela sitt liv, sjunger nu i Nössemarkskören med sin syster och dotter. Hon har arbetat som sjukvårdsbiträde, mentalskötare och sjuksköterska i dryga 40 år. En del av hennes visor har hon efter sina åldriga patienter. "Att sjunga med gamlingarn' är värdefullt för båda parter".

Hilda Andersson, f. 1892 i Österäng, Forshems socken i Västergötland, d. 1987 i Forshem/Hällekis. Hade fyra äldre syskon. Pappan var smed.

Ann-Marie Milton, f. 1953 i Eggby, Västergötland. Bor i Eggby med sin man. Har tre vuxna barn. Yrkesverksam inom sjukvården och som förskollärare, och har använt många av sina visor och danser i arbetet med barnen. Spelar fiol och gitarr i bland annat gruppen Vallefölk. Arnold Josefsson lät Anne-Marie sjunga in ett antal visor vanligt förekommande i Västergötland, för Västergötlands Folkmusikarkiv i Skara.

*Nanne vidde villan å nanne vidde lej,
å nanne vidde villan för tösa.*

*Vyssa nanna barnet, kisse hänger i garnet,
mor hon maler gryn å far han slaktar svin.
Syster går i grönan äng, hon plockar blom-
mor åt sin vän och åt sin lille Gunnar.*

*Bocken går i lunden,
har silverbla' i munnen.*

*Klaga, mitt hjärta, klaga! - O, hör,
vallhornets klang bland klipporna dör.
Strömkarlen spelar, sorgerna delar
vakan kring berg och dal.*

9. Tiden

Musik: Mia Marin

Medverkande: Mia Marin (fiol)

Sekunder som dansar isdans, slingrar sig om varandra i valstakt och formar minuter och melodiska fraser.

Annie Eriksson, f. 1895 i Kolsholmen, Essunga i Västergötland, d. 1981 i Vara. Hade två yngre syskon. Var gift med Lars Arvid Eriksson och fick minst fem barn. De bodde på Stora Nilstorp.

Emma Nordgren, f. 1868 på gården Gasslunga söder om Långaryd, Småland, d. 1913 på gården Gustavsberg utanför Torup i Halland. Hade fem äldre syskon. Var gift med folkskollärare Gustav Fredrik Nordgren från Malmö. Upptecknad av Ernst Nordgren i Torup.

Mia Marin, f. 1980 i Arvika, Värmland. Bor i Göteborg. Frilansmusiker och pedagog runtom i världen. Anställd vid Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet samt Malungs folkhögskola. Undervisar främst i folkmusikfiol och ensemblespel.

Julia Christina Nyberg (pseud. Euphrosyne), f. Sverdröm 1785 i Skultuna, Västmanland, d. 1854. Svensk romantiks mest namnkunniga kvinnliga poet. Blev tidigt föräldralös och växte upp som fosterdotter till ägaren av Skultuna bruk. Utbildade sig till lärare. Gifte sig 1809 med handlaren Henrik Johan Asping och flyttade till Stockholm, men lämnade äktenskapet 1818. Tillhörde en tid kretsen kring Atterbom. Flyttade tillbaka till Skultuna bruk 1822 och gifte sig med bruksinspektorn Anders Wilhelm Nyberg. Skrev främst visartade dikter och utgav två egna diktsamlingar. Belönades av Svenska Akademien.

10. Limu limu lima

Text och musik: Limu limu lima – trad.
Älvdalen, Ho sita gillan – efter Kickan
Hellby, Ku Hålan, ku Smålan' – efter
Ulrika Lindholm

Arr: Johanna Thür samt stämman till Ku
Hålan, ku Smålan' av Gabriella Josefsson
och Frida Norberg

Medverkande: Ymna med solisterna Tove
Adelsköld, Elin Andersson, Gabriella
Josefsson och Frida Norberg

Limu limu lima är en välkänd solbön
som Johanna arrangerade för Ymna
redan 2003. Här har arrangemanget
lagts ihop med lockropet *Ho sita gillan*
(se spår 13) och vallvisan *Ku Hålan, ku
Smålan'*.

Limu limu lima,
Gud låt solen skina
över bergena blå,
över kullorna små,
som i skogen skall gå om sommaren.

Ku Hålan, ku Smålan',
ku Vitterlig, ku Vipplan.
Ku Anaros, ku Danaros,
ku Spangaros, ku Spelfot, Spelfot.

Ulrika Lindholm, f. Fredriksdotter 1886
i Frostviken, Jämtland, d. 1977. Uppväxt
i nordvästra Jämtlands fjälltrakter, med
mycket musik i hemmet. Föräldrarnas
gård var en samlingsplats för resande
mellan Sverige och Norge, där både
knallar, dalmasar och samer kom på
besök. Ulrika hade de flesta av sina visor
efter sin mamma. Pappan spelade nästan
varje kväll, liksom många av besökarna.
Gifte sig med Jöns Lindholm, men han
avled i sjukdom när Ulrika var 28 år och
väntade deras tredje barn. Arbetade
senare som hushållerska och butiksägare
i både Uppland och Dalarna, och på
1930-talet flyttade hon till Stockholm. Hon
blev en flitig uppgiftslämnare åt både
Nordiska Museet och Sveriges Radio.
Hundratals av Ulrikas sånger spelades
in och hon betraktas som en av landets
största folkliga vissångerskor.

Opp Stårsa¹, gjeitstretjen²
han kauk³ i berga!
Int' veit ja' vad det e att,
men ja' tror de att värjom⁴, värjom.

- 1 flicka
- 2 getarpojken
- 3 kular
- 4 vargen

11. Je klettre opp

Text och musik: trad. Jämtland efter Kickan Hellby

Medverkande: Frida Norberg (sång)

Ett varningsrop för björn. Folk var rädda att uttala ordet björn, vilket de trodde skulle locka fram djuret, och använde istället andra uttryck. Björnen sades vara lika stark som tolv män, så därför sa man att "tolv man" har setts i skogen, eller som i den här visan: tolv rövare och tolv karlar.

*Je klettre opp på'n stor stejn,
lure så de hörules allt hejm:
Till tilleri torom
tolv rövar' i skogom,
tolv kära våra dom.*

*Storoxen hängde dom,
gehl'n'barna' skrämde dom,
småhunnan dängde dom.*

*Allt sen je hörule a Gullros mi gaule²
långt, långt, långt, långt söнна Dårfjälle³.*

1 killingarna

2 unq. sedan dess har jag hört min Gullros råma

3 syftar troligtvis på Dovrefjell i Norge

Kickan Hellby, f. 1897, d. 1989 i Krokomb, Jämtland. Egentligt namn var Kristina Gustava. Familjen bodde på Hällberg i Alsens socken, i Krokomb, och tog sig därav namnet Hellby. Kickan bodde på barndomsgården hela livet tillsammans med syskonen Märet och Gustav Arnold.

Anna Brita Jonasdotter, f. 1823, d. 1898 i Seglora, Västergötland. Bodde på ett torp i Hungerhult, Seglora. Många av hennes låtar och visor fördes vidare av hennes son, Johannes Magnusson, som var en erkänd västgötaspelman. Hon finns omnämnd i samlingen Svenska låtar, Västergötland av Nils och Olof Andersson.

12. Den blomstertid nu kommer & Polska efter Anna Brita Jonasdotter

Text: Den blomstertid nu kommer - Israel Kolmodin (1694), J. O. Wallin (1819)

Musik: polska - efter Anna Brita Jonasdotter, Den blomstertid - trad. Gammalsvenskby, Ukraina efter Katarina Utas

Arr: Johanna Thür

Medverkande: Ymna samt Eva-Karin

Gotting (fiol) och Gabriella Josefsson (fiol)

Katarina Utas, f. 1854 i Gammalsvenskby, Ukraina, d. i mitten av 1930-talet. Uppväxt i en svensktalande bosättning i nuvarande Ukraina. Var mycket fattig som nygift med Petter Utas, men med tiden arbetade de sig upp och räknades till de mera välbärgade. Emigrerade till Sverige 1929 tillsammans med en stor del av byborna, men flyttade efter en kort tid vidare till Kanada där hon hade en dotter. Dog bara några år senare. Katarina var en skicklig sångerska med klar stämma. Mindes ett stort antal sånger och deras texter utantill, det finns ett 60-tal melodier upptecknade efter henne. Hon hade lärt sig de flesta av gammalpsalmerna redan som barn, dels av modern och dels av farbrodern och farfadern, vilka var klockare. Dessa gammalpsalmer var ur den första svenska psalmboken, från 1697. I kyrkan sjöng hon de nya psalmerna som infördes tillsammans med orgeln på 1880-talet, men hon tyckte bättre om de äldre melodierna och fortsatte att sjunga dessa i vardagen i hemmet. "Nu sjunga de ej så vackra och sorgliga melodier som förr. Då kunde man få gråta sig ut när man sjöng."

På 1780-talet förvisades en grupp svensktalande öbor från Estlands kusttrakter av Katarina den stora. Utvandrarerna skulle bosätta sig i nuvarande Ukraina. I nära 150 år levde de i den nya bosättningen Gammalsvenskby och bevarade många svenska seder och bruk från tiden före flytten. 1929 emigrerade merparten av byborna till Sverige. Då passade språkvetare och folklorister på att dokumentera deras dialekt och även en hel del musik. Koralen *Den blomstertid nu kommer* är en av de nedtecknade melodierna från Gammalsvenskby,

och man kan höra att musiken har tagit färg av tiden i Ukraina och fått en mer österländsk klang. I detta arrangemang sjungs första versen med Kolmodins ursprungliga text, som den är nedtecknad efter Katarina Utas, och sedan tredje versen med dagens psalmtext. Till koralen spelas en fin polska efter Anna Brita Jonasdotters.

*Den blomstertid nu kommer
med lust och fägring stor:
nu nalkas ljuva sommar,
då gräs och örter gror.
Den blida sol uppvärmer*

Elvina Söderlund, f. 1894 i Malung, Dalarna, d. 1973. Bodde i Malung på arrendatorsgården intill kyrkan med maken Fritz och barnen. Var en god sångerska och sjöng även i kör. Finns inspelad på Sveriges Radio med *O ve ska sjunga bu och bä*. Sydde den vita dräkt som bars av vännen Per Erik "Särna" Hedlund, flerfaldig Vasalopps- och OS-vinnare, och som sedan blev landslagsdräkt. Paret hade djur på gården och på fäboden Örsåsen.

Alice Charlotta Tegnér, f. Sandström 1864 i Karlshamn, Blekinge, d. 1943 i Stockholm. Gifte sig med juristen Jakob Tegnér och fick två barn. Uppmuntrades tidigt att utveckla sin musikaliska begåvning. Var tänkt att få musikalisk vidareutbildning, men fick läsa till lärarinna när pappan dog, vilket ansågs ekonomiskt säkrare. Blev ändå en framgångsrik organist, lärare och körledare. Hennes mångsidiga konstnärskap omfattar både körmusik, solosånger och instrumentala verk. Det är dock för barnvisorna som hon blivit mest berömd. Hon komponerade en lång serie sånger som publicerades i häftena *Sjung med oss, Mamma!* Visorna fick mycket stort genomslag och många är än idag centrala inom svensk barnvisetradition.

*allt, vad har varit dött,
då hon oss skriker närmer,
blir det på ny fött.*

*Man hörer fåglar sjunga
med mångahanda ljud,
skall icke då vår tunga
lovsäga Herren Gud?
Min själ upphöj Guds ära,
stäm upp din glädjesång
till den som vill oss nära
och fröjda på en gång.*

13. Lockrop & vallvisa

Text och musik: första lockropet - trad. efter Elvina Söderlund, Ho sita gillan - efter Kickan Hellby, Tula hem - Alice Tegnér, Kom kullra min kalv - trad. Sverige
Medverkande: solisterna Eva-Karin Gotting, Tove Adelsköld, Gabriella Josefsson och Jeanette Granat

Vallmusiken är vår äldsta dokumenterade vokalmusik. Åtskilliga melodier som aldrig dokumenterades har dock gått förlorade. Här är några av de lockrop som har bevarats och på olika vis traderats vidare till sångare

i kören, tillsammans med visan Tula hem' (även kallad Vallgossens visa).

*Ho sita gillan, kom neta fjillan.
Dyröj, Dalöj, Lycköj, Salöj.*

*Tula hem och tula vall,
tula långt åt mossen.
Kål fick jag när jag kom hem,
kål fick jag i påsen.
Mjölken var båd' gul och blå,
osten såg jag lite å,
smöret smakte jag aldrig.*

*Kom Kullra min kalv,
kom Kroga min ko,
kom alla små kosor på kvällen.*

14. Lova lova leini

Text och musik: trad. Norge

Arr: Johanna Thür

Medverkande: Ymna med solist Jeanette Granat

En norsk solbön som Johanna arrangerade för kör redan 2003. Solböner är visor som sjöngs för att framkalla god hälsa och vackert väder.

*Lova lova leini, Gud låt sola skeini
över folk å över fä, över topp å över trä,
över breiens² vita snö, på jungfru Marie
knä. Lova lova leini.*

1 hämtad ur boken *Sjung med oss mamma!* från 1892

2 glaciären

15. I din blick

Text och musik: Frida Norberg

Medverkande: Frida Norberg (sång)

En kärleksvisa om minnesbilder av kärlek som varit, om allt som finns kvar i blicken när ögonpar som har en historia möts.

I din blick

*ser jag städer som pärlband i solen,
ser jag dagar som kommer och går,
ser jag skratten som blandas i natten,
ser jag grenar som viskar om vår.*

*Som att jag alltid letar omkring mig,
låter blicken min vandra och gå.*

*Som att jag alltid letar omkring mig
efter åren vi båda lät gå.*

*Jag ser tiden som gick fort ifrån oss,
alla tankar du någonsin tänkt,
alla drömmar du drömmer om natten,
alla dörrar jag trodde du stängt.*

*Jag ser saker i blicken som ändrats
sedan tiden av vår kärleks dar,
men i botten utav dina bruna
finns allt det som var vi ändå kvar.*

Frida Norberg, f. 1991 i Östersund, Jämtland. Bor i Göteborg. Musiker, sångare och låtskrivare. Snart färdig med sin utbildning till musklärare vid Högskolan för scen och musik i Göteborg. Medlem i Ymna.

I din blick, i din blick ser jag allt.

Allt vad du drömt om som liten.

Allt som jag ångrar jag sa.

Allt vad du tänker om natten.

Allt det som vi skulle va.

16. Min ros, min lilja

Text och musik: trad. Hälsingland och Dalarna

Arr: Johanna Thür

Medverkande: Ymna

Arrangemanget skrevs åt Tove Adelsköld i Ymna till bröllopsdagen. Visan är hämtad ur boken *Bröllopsånger och kärleksvisor*¹.

*Min ros, min lilja, jag skulle vilja
leva alla livets dar med dig.*

*Må Gudi råda och ge oss båda
kärlek, hopp och tro till livets slut.*

*När grå jag blivit, då har jag givit
alla mina dar till dig min vän.*

17. Finvisan

Text och musik: trad.

Arr: Johanna Thür och Lisa Eriksson
Långbacka, samt fiolimprovisationer
av Mia Marin

Medverkande: Ymna och Mia Marin (fiol)

Denna visa lärde sig Ymna av Lisa Eriksson Långbacka och Sara Uneback under en körresa till Polen och kulturfestivalen i Wroclaw våren 2006. Arrangemanget kom till under en lång väntan inför ett framträdande och sången har funnits med i Ymnas repertoar sedan dess.

*Fin är du när du går till din vän,
och fin är du när du kommer igen.
Fin är du, fin vill du vara, du är fin.*

*Fin är du uti alla manér,
och fin är du när på vännen du ser.
Fin är du, fin vill du vara, du är fin.*

*Fin är din far och fin är din mor,
fin är din syster, fin är din bror.
Fin är du, fin vill du vara, du är fin.*

18. Så innerligt

Musik: Gabriella Josefsson

Medverkande: Gabriella Josefsson (fiol) och Mia Marin (fiol)

Så innerligt är en låt om ingenting, eller kanske egentligen om precis allting. Om allt det där som bara finns, helt utan ansträngning, helt utan anledning. Allt det där som fyller tomheten. Att bara vara - bara en sekund, bara ett andetag, bara en ton.

Gabriella Josefsson, f. 1994 i Gislaved, Småland. Bor i Göteborg. Sångerska, violinist och låtskrivare. Utbildar sig till musiklärare vid Högskolan för scen och musik i Göteborg. Medlem i Ymna.

19. Nu solen går ned

Text: Ingrid Brännström (sv. översättning)

Musik: trad. Telemark, Norge efter Ingrid Brännström

Arr: Johanna Thür

Medverkande: Ymna

Våren 2013 lärde folksångerskan Ingrid Brännström ut denna sång till Ymna, och hon har den i sin tur efter den norska sångerskan Torhild Ostad.

*Nu solen går ned
och afton breder över joren sin fred.*

*Små fåglarna flyger till redena hem,
och blommorna sluter sina ögon igen.*

*Så sluter sig också mitt hjärta i lönn,
i innerlig bön, i innerlig bön.*

Folkliga koraler

Den swedbergiska psalmboken var den första svenska rikspsalmboken och utkom år 1695. Två år senare kom den tillhörande koralboken. Psalmerna i denna psalmbok ligger till grund för det folkliga koralsjungandet.

1695 års psalmbok psalmbok var utarbetad av hovpredikanten Jesper Swedberg och innehöll 413 psalmer. Den trycktes i minst 250 upplagor för Sverige, därtill i särskilda upplagor för de svensktalande i Finland och Estland. Boken kom att bli gällande i 125 år och fick ett starkt fäste hos befolkningen.

I varje hem fanns en psalmbok och sångerna sjöngs flitigt, till morgon och afton, som tackbön till maten, i vardagens arbete, för barnen, vid sjukdom och dödsfall. Det flitiga användandet, och den bristfälliga läskunnigheten, gjorde att de lärdes utantill.

Psalmerna var så älskade att församlingarna på många håll envist höll fast vid de gamla melodierna när den nya wallinska psalmboken utkom 1819.

På vilket sätt de gamla psalmerna sjöngs finns väl dokumenterat i många källskrifter, såväl i text som i notskrift. Koralsången präglades naturligtvis av den vokala traditionen och det vedertagna sångsättet. Här finns rötter tillbaka till vår äldsta dokumenterade vokalmusik: vallvisorna.

Orglar saknades i de flesta kyrkor ända fram till 1700-talets slut, på vissa håll även under 1800-talets första hälft. Den sångliga friheten i kyrkan var därmed stor och det fanns utrymme att på ett personligt sätt krusa sången, så som man var van att krusa alla visor.

I den haeffnerska koralboken som utgavs 1820 gavs melodierna en syllabisk notation (en ton per stavelse i texten). I takt med att koralsången i ökad utsträckning ackompanjerades av orgel, i och med att fler orglar byggdes, utplånades sakta de gamla, melismatiska sättet att sjunga (tonslinor med flera toner på vissa stavelser i texten).

De allra första uppteckningarna av det vi idag kallar folkliga koraler eller

koralvarianter gjordes redan på 1830–40-talen av Johan Ankarloo. Under de följande 100 åren gjordes sedan omfattande insatser för att samla folkliga koralvarianter från hela landet, i skrift och i inspelningar, initialt på uppmaning av Folkmusikkommissionen.

Källor:

Folklig koralsång av Margareta Jersild och Ingrid Åkesson (Gidlunds förlag i samarbete med Svenskt visarkiv)

Folkliga svenska koralmelodier från Gammalsvenskby och Estland, samlade av Olof Andersson (Gidlunds förlag)

Folkliga koraler (Verbum)

Material ur Svenskt visarkiv i Stockholm och Dialekt-, namn- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG) vid Institutet för språk och folkminnen

Ymna har tidigare gett ut skivorna *Allt för vår ljusa stjärna* (2016), *Se gryningen* (2008), *Över bergena blå* (2005) och *Ymna* (2001).

Tack!

Bengt Edqvist på Dialekt-, namn- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG) vid Institutet för språk och folkminnen, för ett enastående engagemang och hängivet arbete!

Lasse och Jenny Nilsson, Michael Dahlvid och Joar Hallgren på Nilento, för ett varmt och gott samarbete och för stor omsorg om minsta musikaliska detalj!

Eva Rune och Ingrid Brännström
Haga och Hemsjö församlingar

Wilhelm och Martina Lundgrens
Understödsfond

www.ymna.se

